

Raportul anual de activitate al Agentului Governamental pentru CEDO din cadrul Ministerului Afacerilor Externe pentru anul 2013

Introducere. Rolul Agentului Governamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Potrivit art. 1 alin. 1 și 2 din O.G. nr 94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) și a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei și regresul statului în urma hotărârilor și convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă, cu modificările și completările ulterioare, Ministerul Afacerilor Externe este instituția care exercită, în numele Guvernului României, prerogativele de agent guvernamental în fața CEDO, iar Agentul guvernamental pentru CEDO este entitatea individualizată prin lege pentru a exercita acest rol de reprezentare a statului român, conferit Ministerului Afacerilor Externe.

Atribuțiile Agentului Governamental sunt prezentate, pentru fiecare dintre cele două etape – cea de reprezentare în fața CEDO, respectiv cea de reprezentare în fața Comitetului Miniștrilor – în cadrul actului normativ menționat. Astfel, acesta reglementează, ca atribuții ale Agentului Governamental:

- întocmirea tuturor actelor și apărărilor necesare, precum și înfăptuirea oricăror alte acte procesuale, în vederea reprezentării intereselor statului român la Curte și la Comitetul Miniștrilor;
- luarea măsurilor necesare pe plan intern și orice alte acte sau activități legate de reprezentarea intereselor statului român la Curte și la Comitetul Miniștrilor, printre care: identificarea și solicitarea acelor acte, date și informații necesare reprezentării intereselor statului român, solicitarea de efectuare a unei expertize judiciare, care să constituie mijloc de probă în cauza aflată pe rolul Curții,
- sesizarea Curții de către România cu o cauză interstatală, pe baza deciziei luate în acest sens de Guvern;
- intervenția voluntară într-o cauză aflată pe rolul Curții, în care reclamantul este un cetățean român, iar pârâtul un alt stat decât România, parte la Convenție, cu aprobarea ministrului afacerilor externe;
- participarea în cadrul procedurii de desemnare a candidaților din partea României pentru funcția de judecător al CEDO;
- propunerea de soluționare pe cale amiabilă sau prin declarație unilaterală a unei cauze întemeiate pe o cerere individuală împotriva statului român și semnarea convenției de soluționare pe cale amiabilă a cauzei, respectiv a declarației unilaterale, cu aprobarea ministrului afacerilor externe;
- exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor Curții, cu aprobarea ministrului afacerilor externe ;
- întocmirea proiectului de dispoziție scrisă a ministrului afacerilor externe, în vederea efectuării plății în urma hotărârii Curții sau a convenției de rezolvare pe cale amiabilă;
- identificarea deciziilor și hotărârilor Curții care să fie publicate în Monitorul Oficial;
- reprezentarea Guvernului pentru exercitarea dreptului de intervenție în toate procedurile judiciare privind exercitarea dreptului de regres al statului ;

- informarea ministrului afacerilor externe cu privire la modificările legislative care se impun în urma evoluției jurisprudenței Curții.

Precizări cu privire la structura raportului

Raportul este structurat pe două părți – o primă parte ce cuprinde date statistice și o prezentare a celor mai importante decizii și hotărâri pronunțate în cauze îndreptate împotriva României în anul 2013 și o a doua parte, referitoare la executarea hotărârilor pronunțate în cauze românești.

Partea I. Activitatea CEDO în anul 2013 în cauze îndreptate împotriva României

Secțiunea I.1. Date statistice

I.1.1. Date referitoare la cauzele aflate pe rolul Curții și îndreptate împotriva României

În anul 2013, numărul de plângeri individuale aflate pe rolul Curții în diverse etape a scăzut de la 8.700 (câte erau pe rolul Curții la data de 31 decembrie 2012) până la 6.150¹ (la data de 31 decembrie 2013), în condițiile în care Curtea a avut de gestionat și plângerile nou introduse în anul 2013.

Astfel, România se situează pe locul 6 în cadrul statelor împotriva cărora se înregistrează cel mai mare număr de plângeri, în scădere ca număr de plângeri cu 29,3 %, după Federația Rusă (cu 16.800 plângeri individuale), Italia (14.400), Ucraina (13.300), Serbia (11.250) și Turcia (10.950).

În 2013, Statului român i-au fost comunicate 384 de cereri îndreptate împotriva sa și a fost invitat să se pronunțe asupra eventualei exercitări a dreptului de a interveni² în 12 plângeri formulate de către cetățeni români împotriva altor state³.

Dintre cele 384 de cereri îndreptate împotriva statului român și comunicate în anul 2013, 230 sunt cereri repetitive (care ridică probleme de interpretare/aplicare a dispozițiilor convenționale deja clarificate de către Curte printr-o jurisprudență deja constantă), din care:

- 115 plângeri au fost comunicate sub aspectul duratei excesive a procedurilor judiciare, civile sau penale (cauze comunicate în considerarea jurisprudenței CEDO *Abramiuc împotriva României*⁴);
- 73 de cauze au fost comunicate sub aspectul condițiilor improprii de detenție, în lumina hotărârii *Iacov Stanciu împotriva României*⁵;

¹ Dintr-un total de 99.900 plângeri individuale aflate pe rolul Curții.

² Potrivit art. 36 din Convenție (*Intervenția terților*): “În orice cauză prezentată de un reclamant unei Camere sau Marii Camere, Înalta Parte Contractantă, al cărei cetățean este reclamantul, are dreptul de a prezenta observații scrise și de a lua parte la audieri. (...)”

³ Cele mai multe plângeri erau îndreptate împotriva Greciei și Belgiei și denunțau condițiile inadecvate de detenție.

⁴ Hotărârea Curții în cauza *Abramiuc împotriva României* constată că la momentul pronunțării (24 februarie 2009) nu exista disponibil un recurs efectiv pentru ca o parte într-o procedură judiciară, afectată de o durată excesivă a procedurii, să poată obține accelerarea acesteia și despăgubiri pentru depășirea termenului rezonabil.

- 23 de plângeri au fost comunicate sub aspectul neexecutării, sau executării cu întârziere, de către autoritățile publice sau entități aflate sub responsabilitatea statului, a hotărârilor judecătorești definitive pronunțate în favoarea reclamanților (cauze comunicate în considerarea jurisprudenței CEDO *Săcăleanu împotriva României*);
- 19 cauze au fost comunicate sub aspectul neexecutării hotărârilor judecătorești definitive pronunțate în favoarea reclamanților în contradictoriu cu terți particulari (cauze comunicate în considerarea jurisprudenței CEDO *Ruianu împotriva României*⁵).

1.1.2. Date referitoare la cauze îndreptate împotriva României și soluționate de către CEDO în 2013

În privința cererilor soluționate în acest an, Curtea a pronunțat un număr de 180 de decizii și 88 de hotărâri în cauze împotriva României; prin intermediul acestora, Curtea a soluționat 848 de plângeri.

Referitor la tipurile de decizii, au fost pronunțate:

- 83 de decizii prin care 542 de plângeri au fost declarate inadmisibile în privința tuturor capetelor de cerere;
- 13 decizii prin care prin care 14 plângeri au fost declarate parțial inadmisibile;
- 40 de decizii prin care 59 de plângeri au fost radiate de pe rol urmare lipsei de interes manifestată de autorul plângerii sau de succesorii săi în menținerea acesteia;
- 27 de decizii prin care 29 de plângeri au fost radiate de pe rol urmare soluționării amiabile intervenite între reclamant și Guvern – dintre acestea 12 plângeri vizau condiții de detenție și 13 plângeri vizau diverse aspecte ale dreptului la un proces echitabil (durata excesivă a procedurilor judiciare, accesul la instanță și plata taxelor de timbru, securitatea raporturilor juridice);
- 17 decizii prin care 38 de plângeri au fost radiate urmare formulării de către Guvern a unei declarații unilaterale prin care acesta recunoștea încălcarea unui drept prevăzut de Convenție și se obliga la plata unei sume cu titlu de satisfacție echitabilă - dintre acestea, 7 plângeri vizau condiții de detenție și 27 de plângeri vizau diverse aspecte ale dreptului la un proces echitabil (durata excesivă a procedurilor judiciare, accesul la instanță și plata taxelor de timbru, securitatea raporturilor juridice).

Notă: Propunerile de soluționare a unei cauze pe cale amiabilă sau prin formularea unei declarații unilaterale au fost înaintate CEDO după obținerea avizelor favorabile ale Ministerului Finanțelor Publice și Ministerului Justiției.

Referitor la tipurile de hotărâri, în anul 2013, CEDO a pronunțat:

- 83 de hotărâri în care a constatat cel puțin o încălcare a unui drept prevăzut de Convenție,
- 2 hotărâri în care s-a pronunțat exclusiv asupra satisfacției echitabile,

⁵În data de 24 iulie 2012 CEDO a pronunțat hotărârea sa în cauza *Iacov Stanciu împotriva României*, constatând încălcarea art. 3 din Convenție, însă și cu invocarea art. 46, reținând existența unei probleme recurente și accentuând necesitatea introducerii unor remedii naționale efective, care să permită autorităților naționale atât să constate în substanță încălcarea prevederilor Convenției și să dispună încetarea încălcării, cât și să acorde o despăgubire.

⁶Hotărârea CEDO în cauza *Ruianu împotriva României* reproșează statului faptul că nu a pus la dispoziția reclamantului un mecanism eficient care să îi ofere asistența autorităților în executarea hotărârilor judecătorești definitive care stabileau diverse obligații în sarcina unor particulari.

- 3 hotărâri în care a constatat că nu există o încălcare a unui drept prevăzut de Convenție.

În ceea ce privește tipul încălcărilor constatate, în cele 83 de hotărâri Curtea a concluzionat în sensul:

- unei încălcări a dreptului la viață sub aspect material și a 4 încălcări ale dreptului la viață sub aspect procedural, din cauza absenței unei anchete eficiente în urma decesului unei persoane;
- a 29 de încălcări ale dreptului de a nu fi supus unor tratamente inumane sau degradante sub aspect substanțial; din acestea, în 27 de cazuri constatarea încălcării interdicției relelor tratamente a avut în vedere condițiile de detenție suferite de autorii plângerilor; de asemenea, s-au constatat 4 încălcări ale dreptului de a nu fi supus unor rele tratamente sub aspect procedural, din cauza caracterului ineficient sau absenței anchetei penale;
- a 18 încălcări ale dreptului la libertate și siguranță;
- a 31 de încălcări ale dreptului la un proces echitabil, din care 11 constatări vizează depășirea duratei rezonabile a procedurii judiciare și o încălcare vizează neexecutarea unei hotărâri judecătorești definitive;
- a 11 încălcări ale dreptului la respectarea vieții private și de familie;
- unei încălcări a libertății de gândire, conștiință și religie;
- a 3 încălcări ale libertății de exprimare;
- a 3 încălcări ale dreptului la un recurs efectiv;
- unei încălcări a interdicției discriminării (în exercițiul dreptului la respectarea bunurilor);
- a 3 încălcări ale dreptului la respectarea bunurilor;
- unei încălcări a articolului 34 – dreptul la recurs individual în fața Curții și unei încălcări a articolului 38 – obligația părților de a coopera cu CEDO.

I.1.3. Cuantumul satisfacției echitabile la a cărui plată a fost obligat sau s-a angajat Guvernul român urmare deciziilor și hotărârilor pronunțate de Curte în 2013

Prin cele 85 de hotărâri pronunțate, Curtea a obligat statul român la plata sumei totale de 1.370.621,5 EUR cu titlu de satisfacție echitabilă (din această sumă 121.586,5 EUR au fost acordate în cele două hotărâri privind acordarea unei reparații echitabile). În cele 27 de cauze privind condițiile de detenție, suma totală acordată cu titlu de reparație pentru prejudiciul moral suferit s-a ridicat la 165.825 EUR.

Prin declarațiile formulate în cadrul procedurilor de soluționare amiabilă și prin declarațiile unilaterale ale Guvernului, care au determinat Curtea să radieze cauzele vizate prin aceste declarații, în anul 2013, Guvernul s-a angajat să achite, pentru acoperirea prejudiciului material și moral suferit de reclamantii suma totală de 223.205 EUR. Din această sumă, 96.165 EUR reprezintă reparația echitabilă oferită în cauze în care s-au invocat condiții inadecvate de detenție, iar 100.240 EUR este cuantumul angajamentelor Guvernului în cauze privind respectarea dreptului de acces la un tribunal și a duratei rezonabile a procedurilor judiciare.

Secțiunea I.2. Audieri

În anul 2013 s-au derulat două audieri în cauze împotriva României, ambele aflate în fața Marii Camere a Curții, respectiv *Centrul pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Mocanu*

împotriva României, la data de 4 septembrie 2013 și *Mocanu și alții împotriva României*, la data de 2 octombrie 2013.

La baza cauzei *Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu*, se află o plângere introdusă de către o organizație non-guvernamentală, în numele unui tânăr de etnie romă, Valentin Câmpeanu, decedat în 2004, la vârsta de 19 ani; dl. Câmpeanu fusese abandonat la naștere într-un orfelinat, ulterior a fost diagnosticat cu HIV și handicap mintal, iar la vârsta de 18 ani a trebuit să părăsească orfelinatul și a fost primit într-un centru de asistență medicală și socială, fiind într-o stare avansată de degradare fizică și mintală și suferind de malnutriție. Câteva zile mai târziu, a fost internat într-un spital psihiatric, în ciuda faptului că acest spital nu beneficia de facilitățile necesare pentru a îngriji pacienții cu HIV. Dl. Câmpeanu a fost vizitat de angajați ai organizației reclamante, care au raportat că l-au găsit într-o stare foarte gravă; el a decedat în seara zilei în care a fost efectuată respectiva vizită din partea organizației reclamante. Plângerea penală introdusă ulterior în fața organelor de anchetă naționale de către organizația reclamantă pentru ucidere din culpă și abuz în serviciu a fost respinsă. În cererea introdusă în fața Curții, organizația reclamantă a invocat încălcarea articolelor 2, 3, 5, 8 și 13 din Convenție. În urma deciziei formațiunii jurisdicționale inițial investite cu soluționarea plângerii, cauza a fost deferită Marii Camere a Curții Europene, prin desesizare. Unul dintre aspectele esențiale ale cauzei vizează clarificarea calității procesuale a organizației reclamante; Guvernul a invocat excepția lipsei calității de victimă a acesteia, Marea Cameră a Curții fiind chemată să statueze dacă organizația reclamantă are sau nu *locus standi* pentru a se introduce o cerere în numele unui pacient cu dizabilitate mintală, decedat înainte de formularea cererii în fața Curții.

În cauza *Mocanu și alții împotriva României*, în termenul de trei luni de la pronunțarea unei hotărâri de către o cameră a Curții s-a solicitat și admis trimiterea cauzei în fața Marii Camere. Cererea a fost formulată de către unul dintre reclamânți, dnul Marin Stoica, față de hotărârea pronunțată la data de 13 noiembrie 2012, în care Curtea constatare, pe lângă încălcarea dreptului la viață (prin lipsa unei anchete efective cu privire la circumstanțele Mineriei din 1990, în special, în ceea ce privește decesul soțului reclamantei *A. Mocanu*, decedat prin împușcare) și a dreptului la un proces echitabil (în ceea ce privește reclamanta *Asociația „21 decembrie 1989”*, sub aspectul duratei excesive a anchetei) și neîncălcarea dreptului de a nu fi supus torturii sau tratamentelor inumane sau degradante, în ceea ce-l privește pe reclamant, care, deși rănit în timpul evenimentelor susmenționate, nu a depus în mod diligent eforturi pentru a se constitui parte vătămată/civilă în dosarul anchetei, aflat pe rolul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Guvernul a invocat excepția de neepuizare a căilor de recurs interne cu privire la acest reclamant, Marea Cameră a Curții fiind chemată să statueze dacă, în condițiile în care ancheta este încă pendinte pe rolul parchetului, reclamantului *M. Stoica* i se poate imputa lipsa de promptitudine cu privire la asumarea rolului de parte vătămată/civilă în această procedură.

Secțiunea I. 3. Jurisprudența relevantă a Curții în cauzele împotriva României soluționate în anul 2013

I.3.1. Hotărâri de Mare Cameră, alte hotărâri importante în jurisprudența împotriva României

I.3.1.1. La data de 9 iulie 2013, Marea Cameră a CEDO a pronunțat în audiere publică hotărârea sa în cauza *Sindicatul „Păstorul cel Bun” împotriva României*, trimisă la solicitarea Guvernului român în fața acestei formațiuni jurisdicționale.

Cauza are la bază o plângerea prin care se invocă faptul că refuzul Tribunalului Craiova de a înregistra sindicatul reclamant, format în majoritate din preoți din cadrul Bisericii Ortodoxe Române, ar constitui o încălcare a libertății de asociere.

La data de 31 ianuarie 2012, o Cameră a CEDO a pronunțat o hotărâre nedefinitivă prin care a constatat că motivele care au stat la baza deciziei tribunalului național nu justifică refuzul de înregistrare a sindicatului, constituind astfel o încălcare a articolului 11 din Convenție.

Urmare a admiterii cererii de trimitere a cauzei către Marea Cameră formulată de Guvernul român și după reanalizarea fondului, Marea Cameră a concluzionat că refuzul instanței naționale de a înregistra sindicatul reclamant este justificat, constituind o aplicație a principiului autonomiei cultelor religioase, potrivit căruia comunitățile religioase au dreptul de a se organiza în mod liber, potrivit propriului statut.

În acest sens, s-a pus accentul pe **obligația statului de abținere de la implicarea în organizarea și funcționarea cultelor religioase**, respectând astfel obligația de neutralitate impusă de articolul 9 din Convenție referitor la libertatea de religie. În plus, s-a remarcat faptul că autoritățile statului nu au rolul de a arbitra neînțelegerile ivite între diverse comunități religioase și eventualele grupări dizidente din cadrul acestora.

Un alt argument reținut de Marea Cameră privește faptul că legislația nu interzice în mod absolut formarea unor astfel de asociații de către membrii clerului. Singura condiție pe care acestea trebuie să o respecte este aceea de a-și asuma scopuri compatibile cu Statutul Bisericii Ortodoxe Române și de a nu crea mecanisme alternative față de structurile tradiționale și procedurile decizionale existente.

În concluzie, CEDO a statuat că refuzul de înregistrare a sindicatului se înscrie în marja de apreciere de care se bucură autoritățile naționale în această materie și, în consecință, nu poate fi reținută o încălcare a articolului 11 din Convenție referitor la libertatea de asociere.

I.3.1.2. La data de 26 noiembrie 2013, Curtea a dat publicității hotărârea sa în cauzele reunite *Vlad, Plața și Bratu împotriva României*, în care se solicitase Guvernului să răspundă la o serie de întrebări cu caracter general referitoare la **existența unei probleme structurale în domeniul duratei procedurilor judiciare**.

Examinând existența în dreptul intern a unui mecanism eficace, suficient de bine conturat în practică și în legislație, care să permită justițiabililor să accelereze procedura pentru a preveni o durată excesivă și să redreseze de o manieră adecvată și suficientă pagubele determinate de o procedură care s-a prelungit pe o perioadă excesiv de lungă, CEDO a constatat că niciunul dintre remediile interne indicate de Guvern, cum ar fi acțiunea în pretenții întemeiată direct pe dispozițiile Convenției sau/și prin raportare la regulile acțiunii în răspundere civilă delictuală prevăzute de dispozițiile din Codul civil, căile procedurale prevăzute de Legea nr. 202/2010 sau cele instituite prin noul Cod de procedură civilă (NCPC), în special procedura prevăzută la articolele 522-526 NCPC, nu reprezintă o cale de recurs intern efectivă, fie pentru că o parte dintre acestea nu erau disponibile reclamantilor pe parcursul procedurilor, fie din cauza faptului că acestea nu respectă exigențele Curții în domeniu sau, în orice caz, nu ar fi avut drept efect accelerarea procedurilor în litigiu.

Referitor la **aplicarea articolului 46** din Convenție în această problematică, Curtea a reținut că de la prima hotărâre pronunțată în materie, *Pantea c. României*, au fost date peste 200 de

decizii și hotărâri în cauze care au vizat nerespectarea cerinței de a asigura o durată rezonabilă procedurilor judiciare civile sau penale. De asemenea, s-a reținut că, în prezent, pe rolul Curții, se află peste 500 de cauze similare, cifre care nu pot fi ignorate și care indică existența unei **probleme sistemice**. Pentru a preveni viitoare încălcări ale dreptului de a beneficia de un proces care să se desfășoare într-un termen rezonabil, Curtea a încurajat statul român **fie să modifice setul de căi de recurs interne existente, fie să introducă noi căi de recurs interne**, cum ar fi o acțiune specifică în despăgubiri, care să fie reglementată prin dispoziții legale clare și coerente, în scopul de a asigura o reparație efectivă în cazul în care deja s-au produs încălcări ale acestor drepturi.

I.3.1.3. Alte hotărâri cu caracter relevant pentru jurisprudența Curții împotriva României⁷

a. **SC Raisa M Shipping SRL** împotriva României (hotărârea din 8 ianuarie 2013) - *Încălcarea dreptului de acces la un tribunal*

Curtea Europeană a considerat că, în aplicarea dispozițiilor legale incidente în acest caz, instanțele au dat dovadă de un formalism incompatibil cu litera și spiritul articolului 6 din Convenție. Astfel, în speță, reclamanta a susținut că nu a cunoscut termenul la care a fost soluționată cauza întrucât citarea s-a făcut în modalitatea afișării pe ușa imobilului unde avea sediul social, adresa menționată în corpul acestui document fiind incompletă. Contestația în anulare formulată de reclamantă a fost respinsă cu motivarea că citarea prin afișare este permisă de lege, iar în cauză aceasta fusese îndeplinită în mod corespunzător. Instanța europeană, observând că, din cuprinsul dosarelor interne nu reies demersurile efectuate de instanțele naționale pentru a se asigura că citația a fost recepționată în mod real de reclamantă, a considerat că s-a adus o atingere nejustificată dreptului reclamantei de acces la o instanță de judecată.⁸

b. **Austrianu** împotriva României (hotărârea din 12 februarie 2013) - *Încălcarea interdicției relelor tratamente sub aspect material (interdicția tratamentelor inumane sau degradante) și procedural (lipsa unei anchete efective)*

Instanța europeană a considerat că tratamentul suferit de reclamant, căruia unul din gardienii penitenciarului i-a aplicat mai multe lovituri, care au fost justificate prin încercarea de a-l liniști, s-a caracterizat printr-o utilizare excesivă a forței, ceea ce a antrenat constatarea încălcării interdicției aplicării de tratamente inumane sau degradante sub aspect material. Cu privire la ancheta inițiată urmare plângerilor formulate de reclamant, Curtea a apreciat că lipsa de independență a procurorului militar însărcinat cu realizarea anchetei, precum și cuantumul

⁷ În selectarea acestor hotărâri a fost utilizată modalitatea de clasificare utilizată de Curtea Europeană; potrivit acestei clasificări, există 4 niveluri de importanță:

- Cazurile reținute pentru publicare în Reports of Judgments and Decisions;
- Nivelul 1 – acele hotărâri și decizii care contribuie în mod semnificativ la dezvoltarea, modificarea sau clarificarea jurisprudenței Curții;
- Nivelul 2 – hotărârile și deciziile care, deși nu contribuie în mod semnificativ la dezvoltarea jurisprudenței instanței europene, au o importanță care depășește cazurile de speță;
- Nivelul 3 – hotărârile și decizii care aplică jurisprudența existentă.

În 2013, din cele 88 de hotărâri pronunțate în cauze împotriva României, o hotărâre a fost reținută pentru publicare (*Sindicatul Păstorul cel Bun împotriva României*, hotărâre de Mare Cameră), o hotărâre a fost clasificată în nivelul 1 (*Vlad, Plața și Bratu împotriva României*), 12 hotărâri au fost clasificate în nivelul 2, restul fiind apreciate de o importanță redusă.

⁸ Guvernul a solicitat în cauză în temeiul art. 43 din Convenție, trimiterea în fața Marii Camere, cerere care a fost însă respinsă de colegiul acestei formațiuni la 8 iulie 2013. Deciziile colegiului nu sunt motivate.

derizoriu al amenzii aplicate gardianului, în echivalent de numai 30 USD, reprezintă elemente de natură să indice absența efectivității anchetei.

c. **B.** împotriva României (**nr. 2**) (hotărârea din 19 februarie 2013) - *Încălcarea dreptului la respectarea vieții private și de familie*

Curtea a constatat în cauză încălcarea articolului 8 din Convenție sub un dublu aspect. În legătură cu internarea nevoluntară a reclamantei (o persoană cu handicap), Curtea a apreciat că aceasta nu a respectat exigențele legale în vigoare privind luarea și confirmarea deciziei de internare nevoluntară; în plus, a constatat că, în ciuda faptului că legea privind protecția persoanelor cu handicap prevedea obligația de a institui o protecție juridică sub formă de tutelă sau de curatelă, nu a fost adoptată nicio măsură de protecție de acest tip în privința reclamantei, ceea ce a conferit un caracter iluzoriu garanțiilor instituite de legea sănătății mintale.

De asemenea, Curtea a criticat lipsa oricărei măsuri de protecție juridică, sub formă de tutelă sau de curatelă în privința reclamantei sau prin desemnarea unui avocat din oficiu, în legătură cu procedurile judiciare privind plasamentul copiilor săi minori și verificarea periodică a necesității menținerii măsurii.

d. **Cășuneanu** împotriva României (hotărârea din 16 aprilie 2013) - *Încălcarea interdicției tratamentelor inumane sau degradante și a dreptului la respectarea vieții private*

Instanța europeană a concluzionat asupra tratamentului contrar art. 3 urmare deținerii reclamantului, arestat preventiv, în condiții de supraaglomerare și de lipsă de igienă, pentru o perioadă de 5 zile în arestul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București.

În plus, Curtea a considerat că „scurgerea” către presă a unor informații din dosarul ce îl privea pe reclamant în timpul urmăririi penale, o fază nepublică a procesului penal, constituie o ingerință în dreptul acestuia la respectarea vieții sale private, în contextul în care înregistrările ofereau detalii despre activitățile reclamantului și îl puneau într-o lumină defavorabilă, creând impresia că acesta săvârșise fapte penale. Mai mult, statul nu și-a îndeplinit obligația de a asigura păstrarea în siguranță a informațiilor aflate în posesia sa și nici nu a pus la dispoziția reclamantului vreun remediu pentru a obține redresarea încălcării drepturilor sale; posibilele căi de atac invocate de Guvern - plângere pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu, acțiune civilă în despăgubiri împotriva jurnaliștilor sau a funcționarului – au fost considerate inefective, în condițiile în care în cursul cercetărilor efectuate de către procuror ca urmare a sesizării de către un co-înculpat cu privire la acest aspect, nici autoritatea, nici funcționarul responsabil de transmiterea informațiilor către presă nu au fost identificați.

e. **Teodor** împotriva României (hotărârea din 4 iunie 2013) *Încălcarea prezumției de nevinovație*

Instanța de la Strasbourg a estimat că fundamentarea soluției pronunțate de instanțele civile într-o acțiune de reintegrare pe post, după ce reclamantul fusese suspendat din respectivul post urmare declanșării unei proceduri penale împotriva sa, pe constatările procurorului dintr-o ordonanță de încetare a urmăririi penale prin care s-a constatat intervenirea prescripției, utilizând o terminologie care depășea cadrul civil și aruncând astfel o umbră de îndoială asupra vinovăției reclamantului, reprezintă o încălcare a art. 6 alin. 2 din Convenție⁹.

⁹ Guvernul a solicitat în cauză în temeiul art. 43 din Convenție, retrimiteră în fața Marii Camere, cerere care a fost însă respinsă de colegiul acestei formațiuni la 7 octombrie 2013. Deciziile colegiului nu sunt motivate.

f. **Stelian Roșca** împotriva României (hotărârea din 4 iunie 2013) - *Încălcarea dreptului la libertate și siguranță și dreptului la un recurs efectiv pentru apărarea reputației*

Preluarea reclamantului din stradă de către organele de poliție, în baza unor mandate de aducere emise de procuror, și conducerea sa la sediul Serviciului de medicină legală, în vederea unei examinări medico-legale, în cadrul unei proceduri de punere sub interdicție reprezintă în opinia Curții o privare de libertate nelegală, dat fiind că instanțele naționale, sesizate de reclamant în legătură cu privarea de libertate rezultând din modul defectuos de executare a mandatelor de aducere, nu au acordat nicio relevanță dispozițiilor procesual penale în materie și nu au examinat posibilitatea adoptării altor măsuri, mai puțin severe, pentru a-i permite parchetului să obțină avizul unei comisii de medici specialiști.

Dat fiind că în niciun moment, autoritățile judiciare române nu au considerat drept nelegale sau contrare art. 5 alin.1 din Convenție prezentările forțate ale reclamantului la Serviciul Județean de Medicină Legală, Curtea europeană a considerat că reclamantul nu a avut o cale efectivă de recurs pentru a solicita despăgubiri, ceea ce a antrenat o încălcare a art. 5 alin.5 din Convenție.

Prin prisma existenței unei căi de atac efective pentru a obține recunoașterea și repararea atingerii grave și iremediabile aduse reputației sale, Curtea a reproșat abordarea formalistă a autorităților judiciare, care doar la insistențele reclamantului și în al treilea grad de jurisdicție, au întreprins verificări pentru a stabili dacă mandatele de aducere emise de parchet fuseseră emise cu respectarea condiției unei convocări precedente rămase fără rezultat, și în plus nu au dat nicio eficiență constatării nerespectării respectivei condiții.

g. **Pleșca** împotriva României (hotărârea din 18 iunie 2013) – *lipsa unei anchete efective urmare unui deces*

Instanța de la Strasbourg a sancționat atitudinea organelor de anchetă, care, deși constataseră că probele nu erau suficiente pentru a înlătura neclaritățile din dosar, nu au procedat la administrarea de probe suplimentare, neajutând astfel la identificarea suficient de precisă a circumstanțelor care au dus la moartea fiicei reclamantului, în ciuda faptului că la insistențele părinților ancheta fusese redeschisă tocmai pentru a se elucida aceste aspecte.

h. **Ciobanu** împotriva României și Italiei (hotărârea din 9 iulie 2013) – *Încălcarea dreptului de a nu fi supus la rele tratamente și a dreptului la libertate și siguranță*

Nededucerea unei perioade de arest la domiciliu, executat în Italia de reclamant anterior extrădării sale, din cauza lipsei de claritate și previzibilitate a legii române la acel moment, care nu lămură dacă acest arest poate fi considerat o măsură preventivă care să se poată deduce din condamnare, și care a alimentat într-o primă perioadă, practica neunitară a instanțelor de judecată, reprezintă o încălcare a dreptului la libertate.

Constatarea încălcării aplicării relelor tratamente a vizat condițiile degradante (suprapopulare severă și lipsa igienei) de detenție suportate de reclamant.

i. **Epistatu** împotriva României (hotărârea din 24 septembrie 2013) - *Încălcarea dreptului de a nu fi supus la rele tratamente, neîncălcarea a dreptului la instruire*

Imposibilitatea continuării educației pe perioada detenției ca urmare a condamnării nu poate fi considerată o nerespectare a dreptului la educație, în sensul Convenției, în măsura în care această imposibilitate dura doar pe perioada executării pedepsei cu închisoarea, iar autoritățile au depus eforturi ca reclamantul să aibă acces la diverse programe profesionale și educaționale, iar

pe de altă parte au permis accesul reclamantului la cursurile și programele de formare la care acesta solicitase înscrierea și care se potriveau profilului lui. Dreptul la instruire nu impune însă autorităților obligația de a organiza anumite cursuri solicitate pentru deținuți.

Încălcarea interdicției relex tratamentelor a privit condițiile de detenție suportate de reclamant.

j. **SC IMH Suceava SRL** împotriva României (hotărârea din 29 octombrie 2013) – *Încălcarea dreptului la un proces echitabil*

Interpretarea diferită, de către instanțele naționale, a aceluiași mijloc de probă (constând în expertiză de specialitate), interpretare care a dus la soluții juridice diferite, fără ca a doua instanță să își motiveze poziția contrară adoptată referitoare la validitatea respectivei probe, considerate decisive, nu a permis reclamantei să înțeleagă dacă instanța a ignorat proba sau dacă a dorit să o îndepărteze și cu ce motivație. În consecință, s-a constatat că reclamanta nu a beneficiat de un proces echitabil.

k. **Bulea** împotriva României (hotărârea din 3 decembrie 2013) - *Încălcarea dreptului de a nu fi supus la relex tratamente, neîncălcarea libertății de circulație*

Mentineră măsurii preventive de interdicție de a părăsi țara timp de aproape șapte ani, cât a durat procesul penal în care reclamantul era urmărit penal pentru înșelăciune, nu a încălcat libertatea acestuia de circulație, deoarece reclamantul a putut contesta această măsură în fața instanțelor naționale, care au apreciat că măsura era justificată ținând cont de circumstanțele cauzei.

Curtea a constatat însă încălcarea interdicției relex tratamentelor din cauza condițiilor degradante (suprapopulare severă) la care a fost supus reclamantul.

1.3.2. Cooperarea statului român cu instanța europeană

Reglementarea convențională a acestei cooperări vizează două aspecte: asigurarea respectării dreptului la un recurs individual (nu numai prin abținerea de la adoptarea unor măsuri care fac dificilă sau imposibilă pentru reclamant corespondența cu instanța europeană, dar și prin adoptarea de măsuri de natură a sprijini potențialii reclamanți aflați în situații vulnerabile în adresarea plângerii lor către Curte) și punerea la dispoziția Curții a facilităților necesare pentru administrarea probelor. Ambele aspecte contribuie la furnizarea către Curtea a tuturor mijloacelor necesare pentru a face posibilă o evaluare adecvată și eficientă a cererilor individuale.

În cauza **Julian Popescu** împotriva României (hotărârea din 4 iunie 2013), Curtea a constatat încălcarea de către statul român a dreptului de recurs individual, apreciind că reclamantului i s-a refuzat accesul la fotocopii ale unor documente de care acesta ar fi avut nevoie pentru a-și fundamenta plângerea în fața Curții, întrucât nu a beneficiat de informații complete cu privire la modalitatea de obținere a copiilor din dosarul de instanță și la costul acestor copii, precum și cu privire la posibilitatea scutirii sau reducerii taxelor. Cum reclamantul era o persoană privată de libertate, dependența sa de autoritățile statale în procesul de comunicare cu instanța europeană îl plasa într-o situație de vulnerabilitate.

În cauza **Bucur și Toma** împotriva României (hotărârea din 8 ianuarie 2013) Curtea a constatat încălcarea articolului 38 din Convenție, urmare refuzului Guvernului de a-i furniza dosarul penal în care primul reclamant era acuzat în integralitatea sa, dat fiind că o parte a acestui dosar a fost clasificată „secret de stat”; Curtea a considerat că acest refuz a împiedicat-o să stabilească cu precizie starea de fapt în cauză, fără ca Guvernul să prezinte argumente sau elemente în sprijinul ideii că, pentru examinarea capetelor de cerere formulate de către reclamânți, cuprinsul documentelor respective nu era decisiv.

În aceste condiții, Curtea a considerat că Guvernul nu se poate limita la invocarea caracterului prezumtiv secret al înscrisurilor solicitate. Mai mult, Curtea a observat că reprezentanții primului reclamant au putut lua cunoștință de înscrisurile clasificate strict secrete în cursul procedurii penale interne, însă le-a fost imposibil să facă public conținutul lor din cauza angajamentelor de confidențialitate pe care au fost obligați să le semneze. Acest aspect arată că informațiile din înscrisurile respective nu se numără printre cele la care accesul este interzis oricărei persoane, cu excepția serviciului de informații sau a funcționarilor de rang înalt. Pe de altă parte, autoritățile naționale aveau dreptul de a decide, după caz, declasificarea înscrisurilor respective, însă nu au făcut acest lucru și, în orice caz, nu și-au motivat refuzul sau nu au explicat de ce nu intenționau să procedeze astfel. Mai mult decât atât, chiar în lipsa declasificării, autoritățile nu au avut în vedere să solicite, în temeiul art. 33 § 2 și 3 din Regulamentul Curții¹⁰, confidențialitatea înscrisurilor respective sau să transmită un rezumat al elementelor de fapt importante.

1.3.3. Alte aspecte de interes din jurisprudența Curții

1.3.3.1. Aspecte de interes privind aplicarea criteriilor de admisibilitate

În decizia sa parțială asupra admisibilității în cauza *Patriciu împotriva României*, la data de 17 ianuarie 2012, CEDO acceptase că reclamantul își pierduse calitatea de victimă, urmare admiterii unei acțiuni în despăgubiri introdusă împotriva SRI. Constatarea caracterului ilegal al interceptării și acordarea de daune în quantum superior celui întâlnit în jurisprudența CEDO au reprezentat în accepțiunea Curții de la Strasbourg o reparație adecvată și suficientă, astfel că menținerea capătului de cerere privind art. 8 (dreptul la respectarea vieții private) nu mai era justificată. În continuarea acestei jurisprudențe, prin decizia sa din 17 decembrie 2013, în cauza *Tender împotriva României*, CEDO a admis excepția neepuizării căii de recurs interne, arătând că reclamantul ar fi putut introduce o acțiune în despăgubiri împotriva SRI iar faptul că nu a fost furnizată decât o hotărâre internă definitivă (cea din cauza Patriciu) nu înlătură posibilitatea reclamantului de a formula o asemenea acțiune. De asemenea, în decizia sa, Curtea a respins și restul capetelor de cerere pentru neepuizarea căilor de recurs interne, având în vedere că reclamantul invocase nelegalitatea interceptării telefonice în cadrul procedurilor penale care nu sunt încă finalizate.

¹⁰ Articolul 33 § 2 și 3 din Regulamentul Curții prevede că:

“2. Accesul public la un document sau o parte a unui document poate fi restrâns în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților sau a oricărei persoane impune această măsură, sau în măsura considerată absolut necesară de către președintele Camerei, în cazul în care, în circumstanțe speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

3. Orice solicitare de confidențialitate făcută în temeiul alineatului 1 al prezentului articol trebuie să fie motivată și să precizeze dacă se aplică tuturor documentelor sau numai unei părți a acestora.”

Tot sub aspectul neepuizării căilor de recurs interne, în decizia sa *Costiniu împotriva României* din 19 februarie 2013 (în care reclamantul se plânde de umilința suferită prin faptul că a fost prezentat încătușat în public), Curtea a considerat că atât Legea nr. 275/2006, cât și art. 246 și 247 din Codul penal ofereau posibilitatea reclamantului de a introduce plângere, subliniindu-se în ceea ce privește formularea unei plângeri penale faptul că era încă accesibilă reclamantului, întrucât nu se împlinise termenul de prescripție.

Un al treilea aspect de interes în ceea ce privește epuizarea căilor de recurs interne vizează existența unui recurs efectiv față de condițiile de detenție nesatisfăcătoare; considerând că aspectele generale referitoare la suprapopulare, alte aspecte privind cazarea (încălzire, aerisire) și igienă indică existența unei probleme sistemice, Curtea apreciază că persoanele private de libertate nu trebuie să sesizeze, înainte de a se adresa ei, judecătorul delegat cu o plângere privind încălcarea drepturilor lor, dat fiind că admiterea unei asemenea plângeri nu este de natură să remedieze problema suprapopulării. În schimb, cu privire la aspectele ce țin de situația specifică a unei persoane private de libertate (accesul la tratamentul medical, dreptul la vizită, aplicarea sancțiunii izolării) o asemenea plângere constituie un recurs efectiv ce trebuie epuizat (*Ciolan împotriva României*, hotărârea din 19 februarie 2013; *Gyorgypal împotriva României*, hotărârea din 26 martie 2013; *Stană împotriva României* și *Geanopol împotriva României*, hotărâri din 5 martie 2013; *Olariu împotriva României*, hotărârea din 17 septembrie 2013).

1.3.3.2. Prezentare sintetică a conținutului deciziilor și hotărârilor pronunțate în anul 2013

A. Cauze privind respectarea art. 2 (dreptul la viață) și 3 (interzicerea torturii și a relelor tratamente) din Convenție

A.1. Tratamentul acordat unei persoane în timpul procesului penal

CEDO a apreciat că nu se încalcă art. 3 prin audierea reclamantului timp de 16 ore la parchet, atunci când acesta este asistat de avocați aleși care pot solicita întreruperea audierii și pot formula plângeri împotriva modului de desfășurare a audierii, reclamantul beneficiază de apă și hrană, nu sunt folosite tehnici de interogare, presiuni sau violențe. De asemenea, măsura încătușării și escortării reclamantului la sediul instanței este conformă Convenției, întrucât acesta nu a fost expus publicului și nici presei în această ipostază, nefiind identificate niciun fel de imagini cu reclamantul încătușat; reclamantul nu a contestat măsura încătușării și escortării sale în fața instanței, deși era asistat de mai mulți avocați, și nici nu a produs dovezi că ar fi suferit fizic sau psihic ca urmare a acestei măsuri (*Patriciu împotriva României*, decizia din 19 martie 2013).

În același sens, în cauza *Hadade împotriva României* (decizie parțială din 24 septembrie 2013), Curtea a apreciat că, în contextul în care reclamantul nu fusese fotografiat sau filmat cu cătușe, fiind doar prezentat astfel în cadrul audierilor, în absența oricărei solicitări, din partea reclamantului sau a reprezentantului său, formulată direct în fața instanței, de a ordona scoaterea cătușelor, precum și fără vreo expertiză medicală care să ateste efectele generate de purtarea cătușelor asupra psihicului, nu este vorba de supunerea la un tratament interzis de art. 3.

A.2. Problematika dreptului la o anchetă efectivă a fost analizată în cauzele:

- *Acatrinei și alții* (hotărârea din 26 martie 2013¹¹, o cauză tip *Șandru și alții c. României* - referitoare la efectivitatea anchetei referitoare la evenimentele din decembrie 1989 din Timișoara, constatându-se încălcarea art. 2 și 3 din Convenție sub aspect procedural), *Bucureșteanu* (16 aprilie 2013, constatându-se încălcarea art. 3 sub aspect procedural), *Dâmbean* (23 iulie 2013, constatându-se încălcarea art. 2 sub aspect procedural din cauza duratei anchetei penale, de 7 ani și 2 luni); în aceste cazuri, Curtea a apreciat ancheta ca fiind inefectivă, reproșând pasivitatea autorităților, care timp îndelungat nu au efectuat cercetări cu nivelul de diligență impus de principiile care reies din jurisprudența Curții, ceea ce a condus în unele cazuri la intervenția prescripției răspunderii penale;

- *Cobzaru* (hotărârea din 25 iunie 2013), constatându-se încălcarea art. 2 sub aspect material (întrucât în absența unui cadru legislativ clar și a unor instrucțiuni adecvate, un membru al poliției a recurs la utilizarea forței letale față de un particular neînarmat, fără a lua toate precauțiile necesare pentru a proteja viața respectivului individ) și procedural (CEDO a reproșat autorităților faptul că nu au acționat pentru a clarifica unele aspecte contradictorii ale anchetei, deși reclamantul solicitase acest lucru, cu atât mai mult cu cât revine statului datoria de a demonstra că recursul la forța letală a fost absolut necesar și strict proporțional).

A.3. Condițiile de detenție

Exigențele referitoare la condițiile de detenție se extind și la transportul persoanelor private de libertate între centrele de detenție sau de la aceste centre la sediul instanțelor, un transport în condiții de suprapopulare putând antrena o încălcare a articolului 3 din Convenție (*Retunșcaia împotriva României*, hotărârea din 8 ianuarie 2013). Imobilizarea reclamantului cu cătușe și legarea lui cu lanțuri de pat în timpul spitalizării, măsuri aplicate automat reclamantului care se afla în executarea unei pedepse cu închisoarea, fără a se ține cont de situația specifică fiecărei persoane și având în vedere afectarea suplimentară a stării reclamantului reprezintă un tratament inuman și degradant (*Stoleriu împotriva României*, hotărârea din 16 iulie 2013).

Decizia de privare de libertate a unor persoane aparținând unei categorii speciale, ce suferă de severe dizabilități, trebuie însoțită de protecția și securitatea specifice condiției lor; în absența acestor măsuri (care pot viza repartizarea unui scaun rulant, asigurarea unui asistent personal) persoanele suferă fizic și psihic deși aceste suferințe și atingerea adusă demnității umane pot fi evitate (*Mircea Dumitrescu împotriva României*, hotărârea din 30 iulie 2013).

B. Cauze privind respectarea articolului 5 (dreptul la libertate și siguranță)

În ceea ce privește durata arestării preventive, potrivit jurisprudenței constante a Curții, esențială este indicarea unor motive suficiente și pertinente, aplicate situației din speță, pentru a justifica menținerea acestei măsuri privative de libertate; astfel, s-a considerat că o durată cumulată a arestării preventive de 3 ani, 5 luni și 23 de zile nu este excesivă, având în vedere particularitățile speței - reclamantul era arestat, în același timp, în 4 dosare diferite (unul din acestea vizând un triplu asasinat), dificultatea autorităților în strângerea de probe, existența unui risc provenit din modul organizat, violent și crud în care a fost săvârșită fapta, severitatea pedepsei anticipate (detențiunea pe viață, în acest caz), riscul obstrucționării justiției, având în

¹¹ Guvernul a solicitat în cauză în temeiul art. 43 din Convenție, retrimiteră în fața Marii Camere, cerere care a fost însă respinsă de colegiul acestei formațiuni la 9 septembrie 2013. Deciziile colegiului nu sunt motivate.

vedere că reclamantul intimidase martori și ascunsese nu numai dovezi, ci și corpurile victimelor (*Shyti împotriva României*, decizia din 19 noiembrie 2013).

Similar, s-a considerat conformă exigențelor convenționale o durată a arestării preventive de aproximativ 1 an, până la data condamnării în primă instanță, în condițiile în care instanțele au examinat din oficiu și la intervale regulate legalitatea și oportunitatea măsurii menținerii arestării preventive, analizând în concret circumstanțele de fapt și cele personale care caracterizau reclamantul, impactul asupra ordinii publice și buna desfășurare a procesului penal. Văzând timpul scurt între datele de pronunțare a încheierilor de menținere a arestării preventive, Curtea a apreciat ca rezonabilă folosirea unor argumente similare ori a acelorași temeuri în aceste încheieri. S-a remarcat însă că, o dată cu trecerea timpului, instanțele s-au referit la motive diferite pentru a justifica măsura menținerii stării de arest. Totodată, instanțele au examinat oportunitatea înlocuirii măsurii arestării preventive cu o altă măsură alternativă. În ceea ce privește diligența cu care a fost condusă procedura, Curtea a observat că reclamantul a fost trimis în judecată la o lună și jumătate după arestarea sa, iar ședințele de judecată au fost amânate la cererea reclamantului și a părții civile și pentru administrarea probelor (*Bucureșteanu împotriva României*, hotărârea din 16 aprilie 2013; *Șandru împotriva României*, hotărârea din 15 octombrie 2013).

Din contră, menținerea stării de arest pentru o perioadă de peste 2 ani, în baza unor motive stereotipe, fără examinarea situației de fapt, oferirea de explicații cu privire la impactul negativ pe care l-ar putea avea punerea în libertate a reclamantului ori analiza posibilității luării unei alte măsuri preventive încalcă dreptul persoanei de a fi judecat într-un termen rezonabil sau eliberat pe parcursul procedurii (*Leontin Pop împotriva României*, hotărârea din 1 octombrie 2013, *Hamvas împotriva României*, hotărârea din data de 9 iulie 2013, *Gonța împotriva României*, hotărârea din 1 octombrie 2013, *Anderco împotriva României*, hotărârea din 29 octombrie 2013 – în acest ultim caz, durata arestării preventive a fost de 1 an și 3 luni).

Examinarea recursului declarat de procuror împotriva încheierii de punere în libertate a reclamantului, în lipsa acestuia din urmă și a avocatului său ales, având în vedere că nu s-au luat măsurile necesare pentru a asigura prezența acestora (citarea lor cu suficient timp înainte) și că avocatul desemnat din oficiu nu îl cunoștea pe reclamant și a beneficiat de puțin timp pentru a pregăti apărarea nu respectă dreptul la un recurs efectiv asupra legalității deținerii (*Catană împotriva României*, hotărârea din 29 ianuarie 2013).

O durată a examinării recursurilor împotriva încheierilor de prelungire/menținere a arestării preventive ce variază între 2 și 15 zile nu a fost considerată ca fiind excesivă (*Hadade împotriva României*, decizia din 24 septembrie 2013). În același timp însă, o întârziere de 21 de zile în analizarea cererii de revocare a măsurii arestării preventive, nu respectă principiul celerității în examinarea recursului asupra legalității privării de libertate (*Lauruc împotriva României*, hotărârea din 23 aprilie 2013).

Respingerea cererii avocatului reclamantului de a lua cunoștință de procesele-verbale de transcriere a convorbirilor telefonice interceptate, cu ocazia soluționării propunerii de prelungire a arestării preventive, cu motivarea că procesele-verbale respective au relevanță doar pe fondul cauzei, deși instanța s-a referit la interceptările convorbirilor telefonice pentru a dispune prelungirea măsurii preventive a afectat respectarea egalității de arme, care trebuie să caracterizeze și recursul împotriva legalității privării de libertate (*Emilian-George Igna împotriva României*, hotărârea din 26 noiembrie 2013).

3. Cauze privind dreptul la un proces echitabil

a) Dreptul de acces la un tribunal

Recalificarea căii de atac a apelului în recurs, deși reprezintă o ingerință în dreptul de acces la o instanță, nu încalcă acest drept, întrucât este prevăzută de lege și previzibilă, iar reclamantul, dacă au fost în fiecare moment reprezentați de avocați aleși, ar fi putut cere și obține sfaturi juridice detaliate cu privire la calea de atac ce ar fi trebuit aleasă, inclusiv în cadrul ședinței publice în care s-a pus în discuția părților recalificarea căii de atac; de asemenea, s-a subliniat că evaluarea pe care reclamantul au făcut-o cu privire la bunurile supuse judecării a determinat automat calea de atac ca fiind cea a recursului (*Negreanu împotriva României*, decizia din 14 mai 2013, *Trif împotriva României*, decizia din 12 noiembrie 2013).

b) Judecarea de către o instanță instituită de lege

Curtea a considerat că soluționarea unei căi de atac, inițial considerate apel și recalificate ulterior drept recurs, în complet de doi judecători, în ciuda faptului că dispozițiile procedurale interne prevedeau soluționarea recursului în complet de trei judecători, reprezintă o încălcare a exigențelor Convenției privind soluționarea unei cauze de o instanță „instituită în conformitate cu legea” (*Jenița Mocanu împotriva României*, hotărârea din 17 decembrie 2013).

c) Respectarea exigențelor unui proces echitabil

În materie penală, Curtea a confirmat obligația instanțelor de control judiciar de a proceda din oficiu la reaudierea acuzațiilor și a martorilor, astfel încât o eventuală soluție de condamnare a reclamantului, după achitarea sa de către instanțele de fond sau de apel, să nu reducă semnificativ dreptul la apărare (*Flueraș împotriva României*, hotărârea din 9 aprilie 2013, *Niculescu-Dellakeza împotriva României*, hotărârea din 26 martie 2013, *Manolachi împotriva României*, hotărârea din 5 martie 2013, *Hanu împotriva României*, hotărârea din 4 iunie 2013, *Hogea împotriva României*, hotărârea din 29 octombrie 2013, *Ion Tudor împotriva României*, hotărârea din 17 decembrie 2013). Trebuie subliniat faptul că în cauza *Ion Tudor* a fost constatată încălcarea articolului 6 par. 1 în condițiile în care inculpatul fusese condamnat în primă instanță, achitat în apel după administrarea de probe, și condamnat din nou în recurs fără ca instanța de recurs să procedeze la o administrare directă a probatoriului. Curtea a arătat și faptul că în condițiile în care o instanță de recurs intenționează să caseze hotărârea de achitare supusă căii de atac ar trebui să dea posibilitatea părților să-și exprime poziția asupra fondului cauzei.

În același timp, o audiere a inculpatului de către instanța de recurs, chiar scurtă (două întrebări), răspunde exigențelor Convenției (*Ursu împotriva României*, decizia din 4 iunie 2013).

Întemeierea de o manieră determinantă a unei soluții de condamnare a reclamantului pe procesele verbale de redare a interceptărilor, în condițiile în care acesta invocase caracterul nelegal al înregistrărilor, iar un raport de expertiză tehnică ridica dubii asupra autenticității, aspecte care nu au determinat o reluare a cercetării judecătorești în cadrul căreia să analizeze acest mijloc de probă, au afectat caracterul echitabil al procedurii (*Botea împotriva României*, hotărârea din 10 decembrie 2013).

Întrucât probele administrate în cadrul unui proces penal nu au o valoare probatorie absolută într-o procedură civilă ulterioară, iar instanțele au motivat necesitatea de a proceda la efectuarea unei noi expertize medico-legale, respingerea acțiunii față de refuzul repetat și neechivoc al

reclamantei de a se prezenta în vederea realizării expertizei nu indică niciun element de arbitrarium (*Jordan împotriva României*, decizia din 17 septembrie 2013).

d) Durata procedurilor judiciare

Încălcarea dreptului la un proces echitabil datorită duratei procedurilor penale sau civile a fost constatată în cauzele *Apahideanu împotriva României* (hotărârea din 5 februarie 2013 - Curtea a criticat în mod expres sistemul casărilor cu trimitere spre rejudecare, dar și durata exagerată necesară pentru efectuarea unor rapoarte de expertiză), *Borobar și alții împotriva României* (hotărârea din 29 ianuarie 2013), *Florin Macovei împotriva României* (hotărârea din 2 aprilie 2013), *Șercaru împotriva României* (hotărârea din 2 aprilie 2013), *Sereny împotriva României* (hotărârea din 18 iunie 2013), *Schuller împotriva României* (hotărârea din 25 iunie 2013), *Asociația victimelor sistemului S.C ROMPETROL S.A. împotriva României* (hotărârea din 25 iunie 2013), *Pauli împotriva României* (hotărârea din 8 octombrie 2013).

În același timp, o procedură penală de 6 ani și 6 luni, cu trei grade de jurisdicție și două cicluri procesuale, în cursul căreia reclamantul a avut calitate de inculpat, dată fiind complexitatea cauzei și administrarea unui volum semnificativ de probe (s-au audiat 12 martori și s-a efectuat o expertiză tehnică în domeniul radiocomunicațiilor), nu este una nerezonabilă (*Prichici împotriva României*, decizia din 15 ianuarie 2013).

e) Principiul securității raporturilor juridice

O nouă apreciere a faptelor făcută de o instanță sesizată cu oplângere împotriva măsurii confiscării unui autoturism introdus în țară de o altă persoană fără plata taxelor vamale, măsură luată printr-un proces verbal de aplicare a unei amenzi contravenționale anulat printr-o hotărâre judecătorească anterioară, deși nu încalcă autoritatea de lucru judecat în sensul dreptului intern, înfrânge principiul securității raporturilor juridice; cum ambele proceduri priveau aceleași elemente de fapt, cea de-a doua instanță de recurs a procedat la o reapreciere a circumstanțelor cauzei cu privire la care deja se statuase anterior, în lipsa oricăror elemente noi ori altor motive valabile (*Siegle împotriva României*, hotărârea din 16 aprilie 2013).

Hotărârea singulară și arbitrară a instanței de a refuza accesul fără examen în Barou pentru un jurist care a practicat dreptul mai mult de 10 ani, în contra practicii sale constante de conferire a dreptului de acces fără examen în barou indică o incoerență jurisprudențială care încalcă principiul securității raporturilor juridice (*Stănciulescu împotriva României*, hotărârea din 9 iulie 2013).

f) Executarea hotărârilor judecătorești

Lipsa de cooperare a autorităților statului (poliție, jandarmerie, parchet) care nu au sprijinit demersurile executorului judecătorec și nu au aplicat nicio sancțiune debitorului a făcut ca hotărârea judecătorească de restituire a unui lăcaș de cult către comunitatea greco-catolică să rămână neexecutată (*Parohia greco-catolică Bogdan Vodă împotriva României*, hotărârea din 19 noiembrie 2013).

g) Respectarea prezumției de nevinovăție

Declarația făcută de Primul ministru în cadrul unei conferințe și publicată într-un ziar, prin care acesta reproșa faptul că un criminal dovedit era pus în libertate, nu a încălcat dreptul la prezumția de nevinovăție; deși cazul reclamantului a fost extrem de mediatizat, simpla menționare a orașului, fără indicarea numelui său nu era suficient pentru ca declarația făcută să poată duce la identificarea sa. Chiar dacă Prim-ministrul putea evita formula „criminal dovedit”, remarca sa nu poate fi privită ca o încercare de a influența verdictul instanțelor interne (*Shyti împotriva României*, decizia din 19 noiembrie 2013). Nici emiterea unui comunicat de presă de către parchet, prin care acesta informa publicul asupra reținerii și arestării reclamantului nu încalcă prezumția de nevinovăție, referirea din comunicat la circumstanțele în care reclamantul fusese prins în flagrant delict putând fi înțeleasă ca o manieră de a se afirma că existau suficiente probe pentru luare măsurii (*Catană împotriva României*, hotărârea din 29 ianuarie 2013)

Referirea în cuprinsul unei hotărâri civile la conținutul unui rechizitoriu, în contextul în care procedura civilă și cea penală sunt înrudite, poate intra în sfera de aplicare a articolului 6 alin. 2; dacă instanța civilă a făcut trimitere în hotărârea sa la rechizitoriu, fără însă a emite vreo apreciere cu privire la vinovăția reclamantei, nu a contravenit prezumției de nevinovăție (*Mardale împotriva României*, decizia din 7 mai 2013).

h) Dreptul acuzatului de a se apăra el însuși sau de a beneficia de asistență judiciară

În condițiile în care declarațiile date de reclamant în absența unui apărător în fața organelor de poliție nu au fost folosite împotriva sa în procedura penală declanșată ulterior, iar reclamantul a fost informat cu privire la acuzațiile aduse și nu a invocat nici în fața Curții și nici în fața instanțelor naționale că ar fi fost constrâns să facă vreo declarație, dreptul său la asistență judiciară nu a fost afectat (*Argintaru împotriva României*, decizia din 8 ianuarie 2013, *Ursu împotriva României*, decizia din 4 iunie 2013); în același sens, dacă reclamantul a fost informat de autorități asupra dreptului său de a fi asistat de un avocat, dar a indicat că nu dorește o asemenea asistență, reiterând apoi, în prezența unui avocat din oficiu, aceleași aspecte, și nici nu a justificat retractarea ulterioară a declarațiilor făcute inițial, principiul echității nu a fost încălcat în substanță (*Chioc împotriva României*, decizia din 11 iunie 2013). De asemenea, dacă reclamantul este asistat de un avocat din oficiu în timpul primelor sale declarații, avocat pentru care reclamantul își manifestase acordul iar declarațiile făcute de reclamant în absența apărătorului său ales nu au fost folosite în motivarea condamnării sale dreptul acestuia la un proces echitabil nu este încălcat (*Gonța împotriva României*, hotărârea din 1 octombrie 2013).

Dacă însă declarațiile date inițial în fața organelor de poliție în absența unui apărător ales (declarații menținute în fața procurorului și în prezența unui apărător desemnat din oficiu) au fost avute în vedere la pronunțarea unei hotărâri de condamnare, deși reclamantul revenise asupra acestora în etapele ulterioare ale procedurii, asistența ulterioară oferită de apărătorul din oficiu nu a fost suficientă pentru a acoperi viciile ce au marcat audierea de către organele de poliție a reclamantului în lipsa unui apărător (*Potcoavă împotriva României*, hotărârea din 17 decembrie 2013).

i) Dreptul acuzatului de a audia martorii acuzării și de a obține citarea și audierea martorilor apărării

Citirea în fața instanței a declarațiilor date de martori sau partea vătămată în faza de urmărire penală, care nu mai pot fi audiați în ședință publică, fără a se indica imposibilitatea pentru

instanță de a proceda la audierea acestora chiar fără a fi prezenți în sala de judecată, încalcă dreptul acuzatului de a interoga martorii acuzării (*Bobesș împotriva României*, hotărârea din 9 iulie 2013, *Șandru împotriva României*, hotărârea din 15 octombrie 2013); chiar dacă autoritățile și-au respectat obligația pozitivă de a depune eforturi rezonabile pentru a depista și aduce martorii în fața instanței, în măsura în care mărturiile acestora constituie probe determinante iar reclamantii nu au avut suficiente garanții pentru a contrabalansa inconvenientele legate de admiterea acestor declarații, s-a constatat încălcarea dreptului apărării de a interoga martorii acuzării (*Sică Auraș împotriva României*, hotărârea din 9 iulie 2013, *Văraru împotriva României*, hotărârea din 3 decembrie 2013).

4. Cauze privind respectarea art. 7 (*Nicio pedeapsă fără lege*)

Interpretarea instanțelor naționale, după o analiză aprofundată a dispozițiilor legale aplicabile în materia jocurilor de noroc, a noțiunii de agent economic ca implicând și o asociație non profit, care în consecință avea nevoie pentru organizarea unei tombole de o autorizație a ministerului finanțelor, era coerentă cu substanța infracțiunii reținute în sarcina reclamantului, fiind în mod rezonabil previzibil; o interpretare diferită a dispozițiilor naționale ar fi permis în practică oricărei persoane care avea intenția de a eluda legea în materie de jocuri de noroc, să facă acest lucru fără riscul de fi sancționată, acționând sub paravanul unei entități cu scop nelucrativ, ceea ce este inacceptabil într-o societate democratică. Mai mult, exigența de previzibilitate a legii nu se opune ca orice persoană să apeleze la sfaturile unui specialist pentru a putea evalua consecințele faptelor sale. Cu atât mai mult acest principiu se aplică profesioniștilor, care trebuie să manifeste un grad ridicat de prudență în exercitarea profesiei. Cum reclamantul nu a dovedit că ar fi solicitat un punct de vedere oficial de la autoritățile competente sau opinia unui specialist în drept, înseamnă că acesta și-a asumat în mod conștient riscul de a suporta consecințele penale ale actelor sale, declarate ulterior nelegale de tribunalele naționale în urma unei proceduri publice și desfășurate în contradictoriu (*Leonte împotriva României*, decizia din 1 octombrie 2013).

5. Cauze privind respectarea art. 8 (*Dreptul la respectarea vieții private și de familie*)

Omisiunea organelor de anchetă de a analiza întregul material probator, precum și apărările formulate, lipsa de evaluare și de clarificare a divergențelor dintre diferite expertize medico-legale indică absența unui sistem juridic efectiv care să răspundă susținerilor de încălcare a dreptului la respectarea vieții private, formulate de reclamantă urmare unor proceduri medicale la care fusese supusă (*Csoma împotriva României*, hotărârea din 15 ianuarie 2013).

Absența unei juste aprecieri a interesului public pe care un articol referitor la o pretinsă implicare a reclamantilor într-un scandal sexual îl putea suscita, și concentrarea analizei instanțelor doar pe stabilirea veridicității afirmațiilor din articol, în condițiile în care aceștia nu erau persoane publice, iar detaliile vieții lor private nu erau de natură a contribui la o dezbatere într-o societate democratică, unicul scop fiind acela de a satisface curiozitatea publicului, a adus atingere integrității psihice și vieții private ale reclamantilor; instanțele nu au făcut o justă punere în balanță a libertății de exprimare a jurnalistului și a dreptului reclamantilor la respectarea vieții lor private (*Someșan și Butiuc împotriva României*, hotărârea din 19 noiembrie 2013).

Interceptarea convorbirilor telefonice ale reclamantului, chiar dacă s-au făcut asupra unui dispozitiv aparținând unui terț, este cuprinsă în noțiunile de viață privată și corespondență și reprezintă o ingerință (*Valentino Acatrinei împotriva României*, hotărârea din 25 iunie 2013). În același timp însă, interceptarea convorbirilor telefonice dintre terțe persoane, convorbiri în care se făcea mențiune despre implicarea reclamantei în săvârșirea unei infracțiuni, nu reprezintă o ingerință în dreptul acesteia din urmă la respectarea corespondenței (*Fesiuc împotriva României*, decizia din 4 iunie 2013).

Accesul la dosarul întocmit de fosta securitate unui părinte decedat intră în sfera vieții private, astfel încât reprezintă o încălcare a articolului 8 întârzierea în asigurarea acestui acces și caracterul său incomplet, din cauza atitudinii unor autorități naționale care nu au informat corespunzător cu privire la existența anumitor documente și a refuzului acestora de a clarifica dacă respectivele documente priveau siguranța națională (și deci nu puteau fi prezentate) coroborată cu lipsa oricărui mijloc de a obliga respectiva autoritate de a furniza mai multe informații sau chiar documentele (acțiunile în justiție fiind respinse ca inadmisibile) (*Antoaneta Tudor împotriva României*, hotărârea din 24 septembrie 2013).

6. Cauze privind respectarea art. 9 (Libertatea de gândire, conștiință și religie)

În circumstanțele în care nu există niciun element care să creeze dubii cu privire la credința religioasă a unei persoane private de libertate, solicitarea acesteia de oferire a unui anumit regim alimentar nu impune o sarcină prea grea autorităților penitenciare, iar refuzul punerii la dispoziție a acelui meniu îl pune pe respectivul individ în imposibilitatea de a-și manifesta credința religioasă (*Vartic (nr. 2) împotriva României*, hotărârea din 17 decembrie 2013).

7. Cauze privind respectarea art. 10 (Libertatea de exprimare)

Amenda judiciară aplicată reclamantei, avocat, pentru nerespectarea unor obligații procedurale, nu afectează respectarea libertății de exprimare, întrucât nu a vizat exprimarea unor idei sau opinii personale (*Andreiescu împotriva României*, decizia din 9 aprilie 2013).

Absența unei baze factuale pentru aprecierile reclamantului, care afirmând colaborarea lui T.B. cu Securitatea nu a avertizat publicul asupra caracterului subiectiv al afirmațiilor sale și nu și-a manifestat niciun moment dubiul cu privire la cele afirmate, în termeni care nu erau indispensabili pentru transmiterea mesajului său, din a căror folosire rezultă intenția sa de a ofensa, justifică ingerința în exercițiul libertății sale de exprimare, întrucât a lezat onoarea, demnitatea și reputația lui T.B. (*Ciuvică împotriva României*, decizia din 15 ianuarie 2013). Hotărârea unei instanțe care obligă un jurnalist la plata de despăgubiri pentru maniera de referire la directorul unui spital public local, în absența unei motivări a reunirii elementelor răspunderii civile delictuale reprezintă o încălcare a libertății de exprimare (*Bugan împotriva României*, hotărârea din 12 februarie 2013).

8. Cauze privind respectarea art. 1 din Protocolul adițional nr. 1 (Dreptul la respectarea bunurilor)

Instituirea prin lege a unui drept de suprafață cu titlu gratuit în favoarea unor societăți comerciale înființate prin restructurarea unor societăți cooperatiste asupra terenului reclamantului, ceea ce îl pune pe acesta în imposibilitatea folosirii bunului său sau a culegerii fructelor, s-a făcut fără a se pune în balanță interesele comunității cu cele ale proprietarilor terenurilor, ceea ce a determinat ruperea justului echilibru și constatarea caracterului neproportional al ingerinței în dreptul de proprietate al reclamantului (*Branște împotriva României*, hotărârea din 5 noiembrie 2013).

Partea II. Executarea hotărârilor CEDO pronunțate în cauze românești

Secțiunea II.1. Procedura privind executarea hotărârilor CEDO

Potrivit art. 46 din Convenție, statele părți sunt obligate să pună în executare hotărârile definitive prin care Curtea de la Strasbourg constată încălcarea unuia sau mai multor drepturi prevăzute de Convenție. În principiu, în vederea îndeplinirii acestei obligații, statele trebuie să adopte două tipuri de măsuri : individuale și generale.

Măsurile individuale, care privesc exclusiv reclamantii din cauza respectivă, vizează obligația de a înlătura consecințele încălcării constatate de Curte. În acest sens, statul pârât trebuie să achite sumele stabilite cu titlu de satisfacție echitabilă, dar și, în raport de circumstanțele concrete ale cauzei, să ia toate măsurile necesare în vederea restabilirii, în măsura posibilului, a situației anterioare încălcării Convenției (spre exemplu, prin redeschiderea unei proceduri judiciare inechitabile, îmbunătățirea condițiilor de detenție, executarea unei hotărâri judecătorești, etc.).

Măsurile generale privesc obligația statului de a preveni încălcări similare cu cele constatate de CEDO, inclusiv sub aspectul instituirii unei căi de recurs efective, care să permită soluționarea pe plan național a cererilor similare.

Caracterul pertinent și suficient al măsurilor adoptate de stat în procesul de executare este analizat de către Comitetul Miniștrilor din cadrul Consiliului European, care realizează supravegherea executării hotărârilor CEDO prin intermediul a două proceduri diferite: standard și avansată (*enhanced*). Cea de-a doua categorie, asupra căreia își concentrează în mod special atenția Comitetul Miniștrilor, cuprinde cauzele care relevă probleme structurale și/sau complexe importante, hotărârile pilot, cauzele în care este necesară adoptarea de măsuri individuale urgente și cele interstatuale.

În exercitarea rolului său de supraveghere a executării, Comitetul Miniștrilor este sprijinit de un organism tehnic, Serviciul de Executare a hotărârilor CEDO. Acesta cooperează și oferă statului pârât asistență tehnică pentru identificarea măsurilor necesare pentru executare; de asemenea, Serviciul evaluează informațiile transmise de stat cu privire la măsurile luate, propunând Comitetului Miniștrilor, după caz, închiderea cauzei sau continuarea supravegherii, sugerând eventual adoptarea unor măsuri suplimentare.

Pentru a facilita procesul de supraveghere a executării, cauzele care necesită adoptarea unor măsuri generale comune sunt unite în grupuri de cauze. Într-un astfel de grup, prima

hotărâre pronunțată de Curte este considerată de referință¹² (dând în principiu numele grupului), celelalte cauze fiind denumite repetitive (clone). Chiar dacă măsurile generale sunt comune pentru un grup, măsurile individuale trebuie adoptate pentru fiecare cauză în parte.

Secțiunea II.2. Date statistice

La finalul anului 2013, Comitetul Miniștrilor supraveghea executarea a 702 de cauze românești. Din acestea, 84 de cauze erau de referință, restul de 618 fiind repetitive. Raportat la numărul cauzelor de referință aflate sub supraveghere avansată (18), România se situa pe locul 5 între statele membre al Consiliului European, după Turcia, Rusia, Ucraina, Bulgaria.

În ceea ce privește evoluția numărului de cauze în 2013, din totalul celor 702 cauze românești aflate în proces de executare, 100 au fost adăugate în cursul anului trecut. Tot în anul 2013 au fost adoptate rezoluții finale care au condus la închiderea unui număr de 66 de cauze românești.

În anul 2013, Agentul Guvernamental pentru CEDO a elaborat în urma consultărilor cu autoritățile interne și a transmis Comitetului Miniștrilor 67 de documente de informare în cauzele individuale sau grupurile de cauze aflate în proces de executare (22 de planuri de acțiune¹³, 31 de bilanțuri de acțiune¹⁴ și 14 alte tipuri de documente – note de informare punctuale, răspunsuri la documentele de poziție formulate de societatea civilă).

Secțiunea II.3. Principalele grupuri de cauze aflate în proces de executare

1. Grupul de cauze privind restituirea proprietăților naționalizate (*Străin*)

În cauzele din acest grup, Curtea europeană a constatat în esență ineficiența mecanismului intern de restituire și/sau compensare pentru imobilele preluate în perioada regimului comunist. În consecință, la 12 octombrie 2010, CEDO a pronunțat prima hotărâre pilot împotriva României, în cauza *Maria Atanasiu și alții*, prin care statul român a fost obligat să ia măsurile necesare în vederea eficientizării mecanismului de restituire a proprietăților. Acest grup, care se află în procedură de supraveghere avansată, cuprinde 266 de cauze repetitive, fiind cel mai mare grup de cauze românești.

¹² Denumirea de cauză de referință se utilizează și pentru o cauză care nu face parte din niciun grup.

¹³ Planul de acțiune este un document de informare a Comitetului Miniștrilor prin care se prezintă măsurile individuale și generale care au fost deja luate de către autoritățile interne, precum și măsurile pe care acestea intenționează să le ia în viitor, eventual însoțite de un calendar estimativ al adoptării acestora, în vederea finalizării executării cauzei sau a grupului de cauze.

¹⁴ Bilanțul de acțiune este un document de informare a Comitetului Miniștrilor prin care se prezintă și se evaluează măsurile individuale și generale care au fost luate de către autoritățile interne, solicitându-se închiderea supravegherii executării cauzei sau grupului de cauze, având în vedere că din evaluarea făcută de autorități rezultă că măsurile luate sunt suficiente atât pentru redresarea situației individuale a reclamantului, cât și pentru evitarea producerii unor încălcări viitoare. Pe baza bilanțului de acțiune, Comitetul Miniștrilor, atunci când achiesează la concluzia autorităților, decide închiderea cauzei sau a grupului de cauze.

În vederea executării acestor cauze, s-a adoptat, prin angajarea răspunderii Guvernului în fața Parlamentului, Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, intrată în vigoare în data de 20 mai 2013.

În prezent, procesul de aplicare a noii legislații se află în desfășurare. În vederea monitorizării și sprijinirii punerii în aplicare a noii legislații, printr-o decizie a Primului-ministru din noiembrie 2013, a fost înființat un comitet interministerial, având drept principal obiectiv ca, în situația apariției unor disfuncționalități sau întârzieri, să propună cu celeritate toate măsurile necesare pentru corectarea acestora. Comitetul se întrunește în ședințe periodice, cel puțin o dată la două luni sau în ședințe extraordinare, ori de câte ori este necesar.

În ceea ce privește colaborarea cu organismele Consiliului Europei, anterior adoptării noii legislații în materie, a avut loc o serie de consultări cu reprezentanții Consiliului Europei cu privire la măsurile legislative, pentru a se asigura că aceste măsuri sunt în concordanță cu principiile ce rezultă din jurisprudența CEDO. Cele mai importante dintre acestea s-au desfășurat în data de 5 aprilie 2013, cu ocazia unei reuniuni tripartite între autoritățile române¹⁵ și reprezentanți ai Serviciului de Executare și ai Grefei CEDO¹⁶.

Comitetul Miniștrilor a analizat acest grup de cauze în două din reuniunile sale în anul 2013, iar concluziile desprinse cu această ocazie sunt descrise în secțiunea II.4.

În ceea ce privește procedurile desfășurate în fața Curții de la Strasbourg referitoare la cauze similare, aceasta va analiza dacă dispozițiile legislative nou adoptate în materie satisfac exigențele ce derivă din jurisprudența sa. Concluziile Curții vor constitui un punct de pornire pentru deciziile viitoare ale Comitetului Miniștrilor cu privire la acest subiect.

2. Grupurile de cauze privind durata excesivă a procedurilor judiciare în materie civilă (*Nicolau*) și penală (*Stoianova și Nedelcu*)

Aceste grupuri se află în procedură de supraveghere avansată și cuprind 77 de cauze (50 – grupul *Nicolau* și 27 – grupul *Stoianova și Nedelcu*). Alături de problematica duratelor excesive ale procedurilor judiciare, cele două grupuri ridică și problema inexistenței unei căi de recurs efective, prin care persoanele interesate să poată obține accelerarea procedurilor și acordarea de despăgubiri pentru prejudiciile suferite ca urmare a duratei excesive.

Guvernul a prezentat, prin intermediul mai multor planuri de acțiune din octombrie 2011, noiembrie 2012, iunie 2013, informații cu privire la măsurile luate la nivel legislativ și administrativ în vederea accelerării procedurilor judiciare, precum și, în materia recursului efectiv, căile procedurale care pot fi utilizate de către reclamanți. De asemenea, aceste planuri de acțiune au cuprins o descriere a jurisprudenței instanțelor naționale cu privire la aspectele incidente în această materie.

¹⁵ Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Externe

¹⁶ De asemenea, tot în cadrul cooperării cu organismele Consiliului Europei, în data de 17 februarie 2011, a avut loc la București o conferință internațională pe tema restituirii bunurilor naționalizate.

Comitetul Miniștrilor a analizat aceste grupuri de cauze în una din reuniunile sale în anul 2013, iar concluziile desprinse cu această ocazie sunt descrise în secțiunea II.4.

3. Grupul de cauze privind condițiile de detenție (*Bragadireanu*)

Cauzele din acest grup (72 de cauze, aflate în procedură avansată de supraveghere) privesc în principal suprapopularea carcerală, condițiile de igienă, asigurarea asistenței medicale atât în cadrul sistemului penitenciar, cât și în ceea ce privește aresturile poliției.

În aprilie 2011, martie și mai 2012, respectiv iulie și decembrie 2013, Guvernul a prezentat Comitetului Miniștrilor informații cu privire la măsurile administrative și legislative luate până în prezent în materia condițiilor de detenție, precum și a celor ce urmează a fi luate. În principiu, s-a făcut trimitere la strategia elaborată de Administrația Națională a Penitenciarelor pentru combaterea efectelor suprapopulării carcerale, bazată pe punerea în practică a unor măsuri alternative, întemeiate pe creșterea timpului petrecut în afara celulei, cât și pe creșterea numărului de locuri de cazare, prin renovarea și reconstrucția de penitenciare și analiza posibilității transformării unor clădiri având o altă destinație inițială în penitenciare. De asemenea, s-au descris măsurile de politică penală în vederea reducerii populației carcerale, integrate în reforma sistemului penal.

Informațiile transmise de Guvern au fost analizate de către Comitetul Miniștrilor în cadrul reuniunilor din iunie 2011 și iunie 2012. În esență, cu aceste ocazii, deși s-a luat notă de progresele înregistrate în acest domeniu, s-a constatat totuși cu preocupare faptul că în cele mai multe dintre penitenciarele din România norma minimă privind spațiul personal de viață nu poate fi respectată.

La data de 24 iulie 2012, Curtea de la Strasbourg a pronunțat hotărârea cvasi-pilot *Iacov Stanciu împotriva României*, în care a reținut existența unei probleme recurente cu privire la condițiile de detenție și a accentuat necesitatea introducerii unor remedii naționale efective, care să permită autorităților naționale atât să constate în substanță încălcarea prevederilor Convenției și să dispună încetarea încălcării, cât și să acorde o despăgubire.

Urmare pronunțării de către Curte a acestei hotărâri, în luna septembrie 2012 Guvernul a aprobat memorandumul cu tema „*Efectele constatării încălcării de către România a interdicției tratamentelor inumane sau degradante în cauza Iacov Stanciu împotriva României*”. Soluțiile propuse în cadrul acestui document au privit: urgentarea lucrărilor de finalizare a unor noi unități de detenție; identificarea și preluarea de la alte instituții ale statului de noi unități care ar putea fi organizate ca noi locuri de detenție; continuarea demersurilor privind reforma în materie penală, procesual penală și execuțional penală; organizarea de cursuri de formare profesională; realizarea de reuniuni periodice ale instituțiilor și autorităților cu competențe în materie în scopul formulării unor propuneri de măsuri și pentru monitorizarea măsurilor dispuse pentru remedierea problemelor.

4. Grupurile de cauze privind neexecutarea hotărârilor judecătorești (*Săcăleanu, Ruianu și Strungariu*)

Chestiunea neexecutării hotărârilor judecătorești este analizată în cadrul a 3 grupuri de cauze distincte: grupul *Săcăleanu*, privind neexecutarea hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva statului (27 de cauze), grupul *Ruianu*, privind neexecutarea hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva unui debitor privat (17 cauze) și grupul *Strungariu*, privind neexecutarea hotărârilor prin care s-a dispus reintegrarea pe post (13 cauze).

Grupurile *Ruianu* și *Strungariu* se află în procedură de supraveghere standard, în timp ce grupul *Săcăleanu* se află în procedură de supraveghere avansată.

În grupul *Săcăleanu*, asupra căruia este concentrată atenția Comitetului Miniștrilor, datorită procedurii de supraveghere în care a fost clasificat, în luna ianuarie 2012, Guvernul a transmis un plan de acțiune prin care a prezentat informații cu privire la mecanismul existent în plan intern în vederea asigurării executării obligațiilor stabilite printr-o hotărâre judecătorească în sarcina unei entități publice. În esență, acest mecanism se întemeiază pe principiul executării voluntare, însă în situația în care entitatea publică nu se conformează hotărârii judecătorești, debitorul are deschisă calea procedurii executării silite.

Acest plan de acțiune a fost evaluat de către Comitetul Miniștrilor în cadrul reuniunii din perioada 24-26 septembrie 2012, acesta exprimându-și preocuparea față de lipsa unui mecanism care să garanteze executarea voluntară și rapidă a deciziilor pronunțate împotriva statului, astfel încât creditorii să nu fie obligați să apeleze la procedura executării silite.

Secțiunea II.4. Activitatea Comitetului Miniștrilor în format Drepturile Omului în anul 2013

II.4.1. Decizii adoptate în cadrul reuniunilor Comitetului Miniștrilor în format Drepturile Omului

În mod obișnuit, Comitetului Miniștrilor se reunește în format Drepturile Omului de 4 ori în fiecare an, în lunile martie, iunie, septembrie și decembrie.

În primele două reuniuni din anul 2013 – martie și iunie – s-a dezbătut chestiunea restituirii proprietăților naționalizate. Cu ocazia reuniunii din iunie 2013, Comitetul a salutat hotărârea de care au dat dovadă autoritățile române în executarea acestei hotărâri, care a permis adoptarea unei noi legislații de reformare a mecanismului de reparație, în scopul asigurării eficacității acestuia. A fost apreciat în mod deosebit faptul că autoritățile române au colaborat în mod strâns cu reprezentanții Consiliului European și a fost încurajată continuarea acestei colaborări. În ceea ce privește măsurile viitoare, s-a subliniat importanța monitorizării punerii în aplicare a noilor prevederi legislative și informarea periodică a Comitetului Miniștrilor cu privire la progresele înregistrate.

De asemenea, la reuniunea din martie 2013, s-a luat o decizie în grupul de cauze *Barbu Anghelescu* privind relele tratamente aplicate de forțele de ordine și inefectivitatea anchetelor desfășurate cu privire la acest aspect. În esență, s-a accentuat faptul că executarea hotărârilor din acest grup necesită acțiunea concertată a tuturor autorităților naționale competente, precum și monitorizarea efectelor reformelor implementate, în cadrul unei politici de „toleranță zero” față de actele de tortură și rele tratamente. S-a luat notă de faptul că autoritățile române intenționează să adopte noi măsuri generale pentru implementarea hotărârilor în această materie, luând în considerare sugestiile Serviciului de Executare pe acest subiect

Pe ordinea de zi a reuniunii din septembrie 2013 a Comitetului Miniștrilor s-au aflat grupurile de cauze românești *Nicolau și Stoianova și Nedelcu*, referitoare la durata excesivă a procedurilor civile și penale. Prin decizia adoptată, s-a luat act cu interes de măsurile importante adoptate de autoritățile române, în special intrarea în vigoare a noului Cod de Procedură Civilă. De asemenea, s-a subliniat impactul pozitiv pe care Legea Micii Reforme l-a avut asupra simplificării și accelerării procedurilor judiciare, menționând însă că aceste efecte trebuie consolidate. În ceea ce privește reglementarea unui recurs efectiv în această materie, s-a solicitat autorităților o serie de clarificări legate în esență de practica instanțelor naționale.

La reuniunea din decembrie 2013, s-a dezbătut cauza *Stoicescu*, referitoare la protecția integrității psihice și fizice a persoanelor atacate de câini fără stăpân. Cu această ocazie, s-a luat act cu interes de măsurile adoptate de autoritățile române, în special intrarea în vigoare a noii legislații referitoare la problematica câinilor fără stăpân. Totodată, autoritățile au fost invitate să informeze Comitetul cu privire la modalitățile concrete de punere în aplicare a noilor măsuri legislative, precum și impactul acestora asupra numărului accidentelor semnalate. În ceea ce privește accesul la justiție a persoanelor atacate de câini fără stăpân, s-a solicitat autorităților să prezinte detalii cu privire la reglementările interne și practica judiciară existentă în privința acțiunilor în despăgubire.

II.4.2. Rezoluții finale adoptate în cadrul reuniunilor Comitetului Miniștrilor în format Drepturile Omului

În anul 2013 Comitetul Miniștrilor a adoptat rezoluții finale prin care a închis procesul de supraveghere a executării pentru 66 de cauze românești, constatând astfel că statul român a adoptat toate măsurile necesare pentru a evita producerea unor încălcări similare.

Între cele mai importante cauze a căror executare fost finalizată în anul 2013 se numără:

1. *Amurăriței și Ichim* (cu privire la nerespectarea de către instanțele naționale a principiului autorității de lucru judecat),
2. *A.M.M.* (cu privire la încălcarea dreptului la viață privată și de familie prin respingerea unei cereri de stabilire a paternității),
3. *Androne și Mitrea* (cu privire la nerespectarea principiului securității raporturilor juridice în proceduri de revizuire și contestație în anulare),
4. *Bock și Palade* (privind aplicarea eronată de către instanțele naționale a dreptului de suprafață),

5. *Colegiul Consilierilor Juridici Argeș* (referitoare la încălcarea libertății de asociere prin respingerea cererii de înregistrare ca asociație profesională),
6. *Creangă* (privind privarea de libertate a reclamantului din momentul finalizării audierii acestuia de către procuror și a începerii urmăririi penale și până la momentul luării măsurii reținerii),
7. *Hulea* (privind diferența de tratament între femeile și bărbații militari cu privire la concediul de creștere a copilului),
8. *Maszni* (referitoare la lipsa de independență și imparțialitate a tribunalelor militare cu privire la condamnarea unor civili),
9. *M. și C., C.A.S. și C.S., R.I.P. și D.L.P* (vizând inefectivitatea anchetelor penale cu privire la infracțiuni privitoare la viața sexuală îndreptate împotriva unor minori),
10. *grupul Samoilă și Cionca* (referitor la diverse încălcări legate de procedura privind arestul preventiv, precum și nerespectarea prezumției de nevinovăție prin declarații publice făcute de ofițeri de poliție sau procurori).

Secțiunea II.5. Colaborarea cu Serviciul de Executare a hotărârilor CEDO

Agentul Governamental pentru CEDO a organizat în data de 5 aprilie 2013 o vizită de lucru a autorităților naționale la Strasbourg pentru realizarea de consultări cu privire la conformitatea legislației în domeniul restituirii proprietății cu jurisprudența CEDO. Detalii despre acest eveniment au fost prezentate în secțiunea II.3.1.

De asemenea, în perioada 10-11 octombrie 2013, a organizat o vizită a Serviciului de Executare la București. Cu acest prilej, agenda de lucru a cuprins discuții privind stadiul executării hotărârilor incluse în grupurile de cauze privind problematica reținerii și tratamente aplicate de către agenții statului, efectivitatea anchetelor penale desfășurate de către autoritățile judiciare și chestiunea integrării romilor. Din partea autorităților interne, au luat parte la discuții reprezentanți ai Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Consiliului Superior al Magistraturii, Agenției Naționale pentru Romi, Secretariatului General al Guvernului, Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Prefecturii Mureș și Primăriei Chețani.

Totodată, în perioada 10-11 decembrie 2013, s-a desfășurat o vizită de lucru a unei delegații din cadrul Agentului Governamental pentru CEDO la Strasbourg, în vederea aprofundării noilor metode de lucru ale Serviciului de Executare și a discutării problemelor curente referitoare la executarea hotărârilor care se află în procedura de supraveghere standard.